

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพการศึกษาของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการปรับตัวค่อนข้างช้ามาก ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารการปฏิรูปการศึกษาได้ปรากฏขึ้นอีกครั้ง แต่เป็นการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550 โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนไทยมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพัฒนาประเทศชาติให้อยู่ในสังคมโลกอย่างเป็นสุข (นิภา เพชรสม, 2542 : 75-76) อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการไปได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น หลังจากนั้นได้มีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 นั้นได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวคาดหวังว่า การศึกษาไทยจะนำไปสู่ความงอกงามของบุคคลและสังคม ให้ความเสมอภาคแก่เด็กและเยาวชนไทยทุกคนที่จะได้พัฒนาตนเองเพื่ออนาคตของตนเองและประเทศชาติ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 16-18) ดังจะเห็นได้จากมาตรา 22 ที่กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2546 : 4) ด้วยความจำเป็นอย่างยิ่งนี้ ครุผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องทบทวนบทบาทของตนเองว่า การจัดการเรียนการสอนที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นมีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบันมากน้อยเพียงใด และถึงเวลาแล้วที่ทุกคนจะร่วมใจกันปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตร

เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 2) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ยังเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพโดยมีมาตรฐานเป็นตัวกำกับในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 1) นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความพร้อมเหมาะสมกับวัย และระดับสติปัญญาของผู้เรียนแต่ละคน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นอีกกลุ่มสาระหนึ่งที่มีความสำคัญในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม สามารถนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่มีความสุข โดยใช้เทคนิควิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 3)

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหามาก จะเห็นได้จากปัญหาการเรียนการสอนในระบบท่องจำที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมานาน จนทำให้เด็กไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ หรือประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ การจัดการศึกษามีคุณภาพแตกต่างกันมากระหว่างเมืองกับชนบท โรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ขาดระบบการตรวจสอบควบคุม และประกันคุณภาพการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการเข้ารับการศึกษา (นิภา เพชรสม, 2542 : 69-70) ครูผู้สอนโดยทั่วไปไม่ได้นำเอาแนวปฏิบัติใหม่ๆ และข้อเสนอแนะของหลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากการสรุปสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) จำนวน 175 เขตพื้นที่การศึกษาทั่วทั้งประเทศ พบว่า มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 10.43 ส่วนในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.63 และผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 รอบแรกของโรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ การประเมินอิงสถานศึกษาในรอบแรกมาตรฐานที่ 4 ผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.67 ได้ผลการประเมินระดับพอใช้ และเมื่อเทียบกับผลอิงเกณฑ์ในการประเมินรอบที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2549 แล้วไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา ซึ่งผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 63.54 ได้ระดับคุณภาพผลการประเมินระดับพอใช้ ค่าเฉลี่ยของผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่ 4 เท่ากับ 2.27 จึงสรุปได้ว่าผลการประเมินมาตรฐานที่ 4 ไม่ได้มาตรฐานคุณภาพ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ

ประเมินคุณภาพการศึกษากำหนด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน, 2549 : 30)

นอกจากนี้สภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ การเรียนการสอนเน้นการท่องจำ ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้

จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจและเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม การเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมีคุณลักษณะต่างๆ อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้เรียนจะต้องรู้จักพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชีวิตประจำวันได้ โดยเรียนรู้วิธีการที่หลากหลาย เรียนรู้จากข้อมูลข่าวสารทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจำเป็นจะต้องแสวงหาความรู้ตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามระบอบประชาธิปไตยบนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องรู้คุณค่าและภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 37)

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ จึงได้กำหนดสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เป็นองค์ความรู้ซึ่งประกอบด้วยสาระหลักทั้ง 5 หัวข้อ ได้แก่ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดว่ามีอะไรบ้างที่ต้องเรียน โครงสร้างของหลักสูตร ยังประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลุยุทธ์ในการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 5)

เนื่องจากการคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการตอบสนองภายในและประสบการณ์ต่างๆ ในการจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้น โดยพยายามปรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวัง แต่ทั้งนี้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนแต่ละคน

ย่อมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ สถิติปัญญาและการจงใจในการคิดแก้ปัญหา เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายและหลายลักษณะ แต่ทั้งนี้ผู้แก้ปัญหาจะต้องเลือกวิธีการที่มีความเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของตนโดยให้สอดคล้องกับลักษณะของปัญหา บริบทของปัญหา ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้วย

จากภาวะของสังคมไทยในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากทรัพยากรธรรมชาติเหลือน้อยลง การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทางที่ผิด เช่น การทดลองระเบิดปรมาณู การทำลายป่าไม้ ทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง และเสียสมดุล ส่งผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์เอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 41) อย่างไรก็ตาม ใ้ว่าสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์แต่ฝ่ายเดียวในโลกของเทคโนโลยีสมัยใหม่เช่นปัจจุบัน มนุษย์เราก็มีอิทธิพลทำให้สิ่งแวดล้อมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน จะเห็นว่าการที่มนุษย์เข้าไปถึง สิ่งแวดล้อมที่นั่นก็จะถูกคิดแปลงแก้ไขไปด้วยเสมอ จนบางครั้งการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์กลับกลายเป็นผลร้ายทำลายตัวมนุษย์เอง ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์นั้นต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การกระทำใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมมีผลตอบสนองต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ด้วยเสมอ (นิวัติ เรืองพานิช, 2546 : 7-8)

เนื่องจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามทั้งป่าเขาและท้องทะเล พื้นที่ของจังหวัดแบ่งได้เป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ ด้านตะวันตกจะมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ปกคลุมเทือกเขาตะนาวศรีอันสลับซับซ้อน มีทรัพยากรแร่ธาตุหลายชนิด เช่น ดินบุก วุลแฟลม ฟลูออไรด์ และยังมีทรัพยากรป่าไม้ประมาณร้อยละ 30 ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่ตั้งของน้ำตกสวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกป่าละอู น้ำตกเขาล้าน น้ำตกห้วยยาง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารต่างๆ อีกด้วย ส่วนด้านตะวันออกของจังหวัด เป็นชายฝั่งทะเลริมอ่าวไทย ตามชายฝั่งจะมีภูเขาขึ้นออกไปริมหาด เป็นปราการป้องกันลมมรสุมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีเทือกเขาหินปูนและถ้ำหลายแห่งที่มีหินงอกหินย้อยสวยงาม เช่น ถ้ำไทร ถ้ำพระยานคร ถ้ำแก้ว บริเวณนี้ยังเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ เป็นแหล่งอาศัยและหากินของนกน้ำและนกชายเลนนับร้อยชนิด ชายหาดส่วนใหญ่มีทรายสีขาว สะอาด และทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญสองประการ คือ ทางด้านทิศตะวันตก สถานการณ์การสู้รบชายแดนส่งผลให้ช้างป่าจากพม่าหนีเข้าสู่ไทย แล้วเข้ามาทำลายพืชไร่ สร้างความเสียหายแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก ส่วนทางด้านทิศตะวันออก ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย บริเวณตำบลบ้านกรูด อำเภอบางสะพาน รัฐบาลก็มีโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน แต่ถูกต่อต้านจากชาวบ้าน จึงกลายเป็นปัญหาระดับประเทศ (ยอด เนตรสุวรรณ, 2549 : 49-50) จึงเป็นที่สังเกตว่าถึงแม้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าเขาและท้องทะเล หากนำทรัพยากรเหล่านี้ไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องก็จะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยสิ้นเชิง

แต่ในทางกลับกัน ถ้ารู้จักนำเอาทรัพยากรเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสูงสุดก็จะเป็นผลดีต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาด้วย

สืบเนื่องจากสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียนบ้านปากน้ำปรางค์ที่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะปัจจุบัน ก็คือปัญหาเรื่องขยะ ซึ่งเกิดจากผลการกระทำของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ที่ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการทิ้งขยะ และอีกส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการกระทำของคนในชุมชนที่เข้าไปใช้สถานที่ของโรงเรียนเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ในช่วงนอกเวลาราชการ เช่น การเล่นกีฬา ออกกำลังกาย การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะมีการนำอาหารสิ่งของเข้าไปรับประทานในบริเวณโรงเรียนเสร็จแล้วก็ไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด จึงเป็นการสร้างปัญหาให้กับโรงเรียนมากพอสมควร ดังนั้น การศึกษาผลจากการกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องผลจากการกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม เพราะการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้โดยให้ผู้เรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามลำดับขั้นตอนและเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง ซึ่งมีการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมหรือมีส่วนที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาเสนอเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ร่วมกันศึกษา คัดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพราะความคิดเป็นพื้นฐานสำคัญของการกระทำ ความเจริญก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ล้วนเป็นผลมาจากความคิดและการกระทำทั้งสิ้น อีกทั้งในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นจะพบปัญหาต่างๆ มากมายทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาการทำงาน ปัญหาสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมาศึกษาให้ครบทุกด้าน โดยการบูรณาการกับทุกกิจกรรม เช่น การรู้จักประมาณในการบริโภคหรือทางสายกลางในการใช้สอย การกตัญญูดูแลที่รู้จักคุณค่าของสิ่งแวดล้อม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 41)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดหลักทางพระพุทธศาสนา การสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากอริยสัจสี่เป็นคำสอนที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาและเป็นวิธีแก้ปัญหาที่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้น ซึ่งมีขั้นตอนที่เรียกว่า อริยสัจสี่ อันประกอบไปด้วย ขั้นทุกข์ ขั้นสมุทัย ขั้นนิโรธ และขั้นมรรค โดยขั้นตอนทั้งสี่นี้นักการศึกษาไทยได้เอามาประยุกต์เป็นวิธีสอนแม่บท “วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ” ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีสอนอย่างหนึ่ง (ปริยารีย์ หิรัญรัศมี, 2544 : 36) เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งกำเนิดที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของสังคมไทย เพราะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในภาวะสังคมปัจจุบันที่ผู้

หน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับจะต้องร่วมมือกันฝึกฝน พัฒนาให้เด็กและเยาวชนของชาติ ได้มีโอกาสฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. การสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างมีผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือไม่
2. การสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนแบบปกติ มีผลต่อทักษะการคิดแก้ปัญหาแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่าง
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนแบบปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีทักษะการคิดแก้ปัญหาหลังจากได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างสูงกว่าก่อนได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่าง
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบอริยสัจสี่โดยใช้กรณีตัวอย่างมีทักษะการคิดแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนบ้านป่าไร่ราษฎร์ประชาสงเคราะห์วิทยาโรงเรียนวัดบ้านไร่ 2 จำนวน 77 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 37 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 การสอนแบบวิธีสังคีตโดยใช้กรรณิชนวาท

2.1.2 การสอนแบบปกติ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดแก้ปัญหา

3. การเตรียมผู้เรียน เรื่อง ผลจากการกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบไปด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ

3.1 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากร

3.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

3.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.4 ผลจากการกระทำของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมจากแหล่งต่าง ๆ ใน

จังหวัดจาก Website

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนแบบวิธีสังคีต หมายถึง วิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการรับรู้เรื่องราวและประสบการณ์ต่าง ๆ โดยผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

1.1 หน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ และหาความรู้เกี่ยวกับ

1.2 ผู้เรียน หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้ศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ และหาความรู้เกี่ยวกับ

ผู้เรียนที่ได้ศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ

1.3 หน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้ศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ และหาความรู้เกี่ยวกับ

โดยการศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ และหาความรู้เกี่ยวกับ

ผู้เรียน

1.4 ขั้นบรรค หมายถึง การให้ผู้เรียนกำหนดแนวทางเลือกในการแก้ปัญหาจากการศึกษาคณะตัวอย่าง โดยให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่รวบรวมได้และจดบันทึกไว้ในชั้นนิโรเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับปัญหานั้นๆ

2. กรณีตัวอย่าง หมายถึง คดี เรื่องราว เหตุการณ์ ข้อความที่ยกมาอ้าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรณีตัวอย่างมาใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ

2.1 กรณีตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์จริง หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

2.2 กรณีตัวอย่างที่เป็นเหตุการณ์จำลองหรือสมมติขึ้น หมายถึง เรื่องราว ข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆ ที่กำหนดขึ้นใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรณีตัวอย่างที่กำหนดหรือจินตนาการขึ้นเอง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่ได้จากการศึกษาแล้วนำมาปะติดปะต่อสร้างเรื่องให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

3. การสอนแบบปกติ หมายถึง แบบแผนของการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งรูปแบบการสอนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้

3.2 ขั้นสอน ครูนำเสนอเนื้อหาที่ต้องการสอน โดยแจกเอกสารประกอบการเรียนให้ผู้เรียนศึกษา หลังจากนั้นอาจจะมีการอภิปรายร่วมกัน หรือทำกิจกรรมที่ครอบคลุมหมาย

3.3 ขั้นสรุป โดยการตรวจผลงานร่วมกัน ครูให้คำแนะนำเพิ่มเติมในกรณีที่ผลงานไม่ถูกต้อง แล้วครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียน พร้อมทั้งสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากบทเรียน

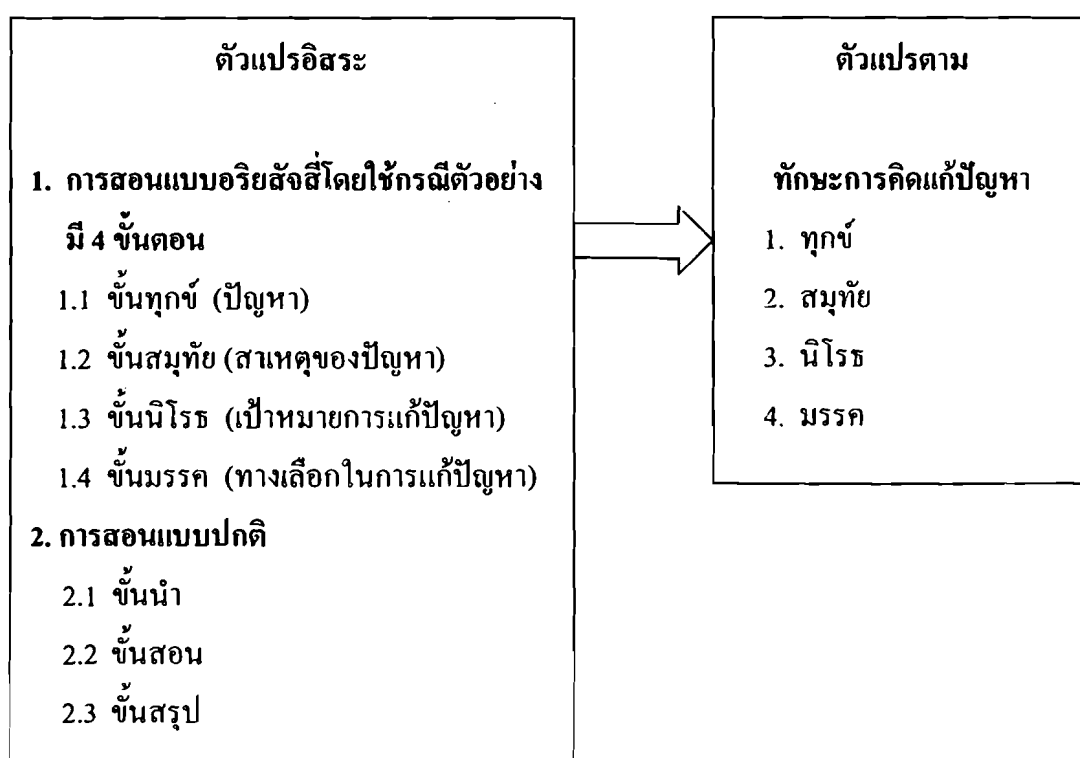
4. ทักษะการคิดแก้ปัญหา หมายถึง กระบวนการการตอบสนองภายในและประสบการณ์เดิมจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้เรียนมาประกอบกันเพื่อแก้ปัญหาที่ประสบในสถานการณ์ต่างๆ ในการจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้น โดยพยายามปรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวัง ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้แบบทดสอบ “แบบทดสอบวัดความสามารถทักษะการคิดแก้ปัญหา” ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของมานพ เกี่ยมแก้ว (2545 : ภาคผนวก ข หน้า 85-94) และแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหาของ ศิริทรัพย์ สุขกระจ่าง (2548 : ภาคผนวก ก หน้า 54-60)

5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของ โรงเรียนบ้านปากน้ำปรางค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 77 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลของการสอนแบบอริยสังคีต โดยนำแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และสุมน อมรวิวัฒน์ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างของ วันเพ็ญ วรรณโกมล มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบผลของการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ได้รับการสอนแบบอริยสังคีต โดยใช้กรณีตัวอย่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

2. โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนปลูกฝังทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น